

Houten huizen aan de Sandtmannlaan, Naarden

Landschap met een verhaal

De leegte binnen het landschap van de Stelling van Amsterdam is allesbehalve toevallig. Rondom de forten lagen onzichtbare verboden kringen. Het was van groot belang dat er vanaf de forten een vrij zicht was om de vijand te kunnen zien aankomen en om geweren te kunnen gebruiken.

Daarom werd in 1853 een speciale wet ingevoerd: de Kringenwet. Tot 300 meter rond de forten mocht alleen met hout worden gebouwd, en alleen als er toestemming was van de minister van oorlog. Tot 600 meter waren er restricties voor het gebruik van steen en voor de hoogte van de bebouwing, en tot 1000 meter was bebouwing wel toegestaan, maar kon deze bij militair bevel worden afgebroken. Deze wet had vooral veel invloed op het landschap en de stedelijke ontwikkeling na de Tweede Wereldoorlog. Rond een deel van de forten zijn nog altijd houten huizen te vinden.

Aan de **Sandtmannlaan in Naarden** (vernoemd naar de gelijknamige architect en ontwikkelaar) staan **30 houten villa's**. Ze werden tussen 1903 en 1911 opgetrokken uit hout omdat de bouwkevel- een stuk bosgrond- zich destijds binnen de verboden kringen van Vesting Naarden bevond.

Op fortterreinen vind je specifieke bomen en struiken. Over die beplanting is vroeger goed nagedacht. Zo werden dichte hagen met doornige struiken als een natuurlijk prikkeldraad gebruikt. Knotwilgen op de wallen zorgden ervoor dat het risico op verzakkingen werd verminderd. Populieren, wilgen en andere opgaande bomen onttrokken het fort aan het zicht van de vijand. Langs de liniewallen en toegangswegen werden vaak eiken geplant. Door de bomen langs de omliggende wegen om te zagen kon je de doorgang voor de vijand blokkeren.

Foto's: Aerophoto-Schiphol

SCHATTEN VAN DE WATERLINIES

Gemeente Gooise Meren

Vesting Naarden

**HOLLANDSE
WATERLINIES**
UNESCO WERELDERFgoed

unesco
Werelderfgoed

WATER ALS BONDGENOOT

Waar water voor Nederland vaak een bedreiging vormde, werd het binnen de Stelling van Amsterdam (onderdeel van het UNESCO Werelderfgoed Hollandse Waterlinies), juist ingezet als bondgenoot. Als afschrikmiddel tegen een mogelijke buitenlandse inval. Met behulp van een ingenieus watermanagementsysteem en een netwerk van rivieren, sluisen, dijken en kanalen kon het land in korte tijd gecontroleerd onder water worden gezet. Zo konden we de vijand verrassen en diens aanval vertragen.

In de huidige gemeente Gooise Meren konden met dit watermanagementsysteem, bij een vijandige dreiging, de volgende polders onder water worden gezet:

- **Binnendijkse Overscheense-, Bergerpolder**
- **Naarder Keverdijkse polder**
- **Noord Muider polder**
- **Zuid Muider polder**

Verschillende waterwerken hebben nog steeds een functie in het watermanagement van vandaag. Ze helpen om het land te beschermen tegen water en soms ook tegen droogte. De volgende watermanagementonderdelen zijn in de gemeente Gooise Meren nog herkenbaar:

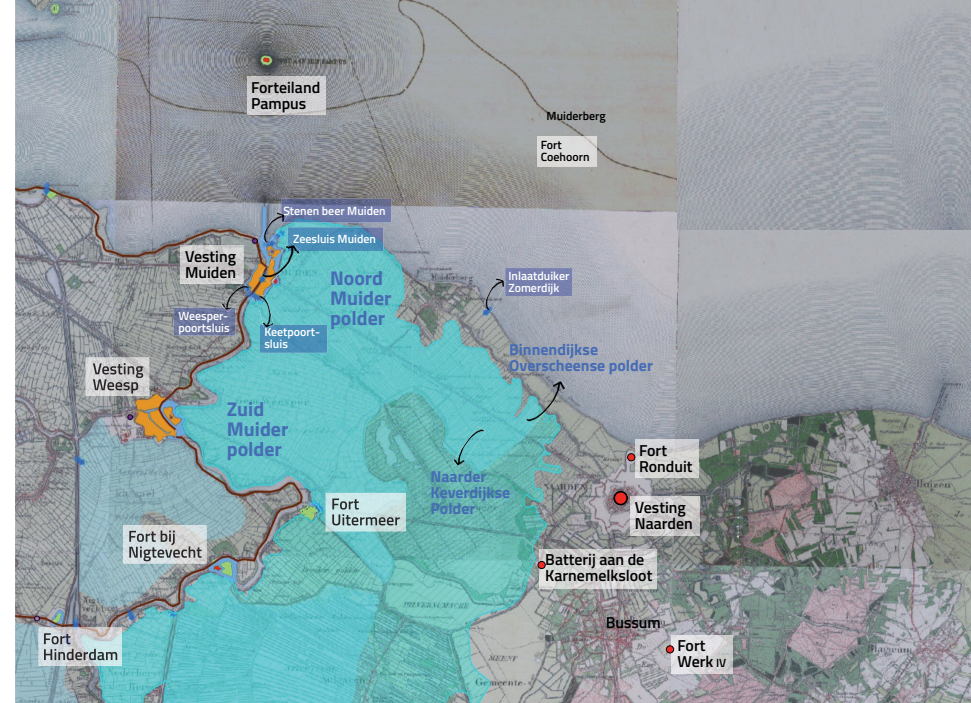
- **Weesperpoortsluis** – Sluis in Muiden om te voorkomen dat water uit de Vecht naar de Muidertrekvaart.
- **Keetpoortsluis** – Sluis in Muiden om water uit de Naardertrekvaart tegen te houden.
- **Zeesluis Muiden** – Hoofdinlaatpunt naar de Vecht voor de inundaties ten oosten van de Vecht voor het gebied tot de damsluis in Nieuwersluis.
- **Stenen Beer bij het Muiderslot** – Waterinlaat om de Noordpolder ten oosten van Muiden onder water te zetten.
- **Inlaatduiker Zomerdijk** – Waterinlaat voor het anti-tankkanaal in de Maatlanden tussen de zomerdijk en winterdijk.

STERK FRONT

De plekken in de Stelling van Amsterdam die niet onder water konden worden gezet, moesten extra worden beschermd. Deze plekken lagen vaak in de buurt van (water)wegen en dijken en werden accessen genoemd. Om deze plaatsen te beschermen werden forten en batterijen gebouwd. De soldaten hadden hier een veilig heenkomen en er konden wapens worden opgesteld. Als een sterk front lagen de gebouwen verscholen in het landschap. Klaar om de vijand de weg te versperren.

Scan de QR-code en bekijk de animatie over de werking van het watermanagementsysteem van de Hollandse Waterlinies

In de Gooise Meren zijn de volgende vestingen, forten en batterijen van de waterlinies nog herkenbaar en beleefbaar:

- **Fort Werk IV** – Verdedigde de Vesting Naarden. Dit is het meest intacte werk van in totaal vijf die het Offensief voor Naarden vormden.
- **Batterijen aan de Karnemelksloot** – verdedigde de inundatiesluis in de Karnemelksloot.
- **Vesting Naarden** – verdedigde de toegang tot het Gooi en de provincie Utrecht.
- **Fort Ronduit** – verdedigde de buitendijkse gronden aan de noordzijde van de vesting, de zeedijk en de Naardertrekvaart.
- **Vesting Muiden** – Verdedigde de Zeedijk en de Naardertrekvaart.
- **Fort C (Muizenfort)** – verdedigde de Naardertrekvaart met de daarlangs lopende weg, de oostelijke wallen en de grachten.
- **Westbatterij Muiden** – verdedigde samen met het Muiderslot de Vechtmonding.
- **Brug bij de Amsterdams poort** – belangrijkste toegang vanuit de richting Amsterdam tot de Vesting Muiden.
- **Muiderslot** – Verdedigde samen met de Westbatterij Muiden de Vechtmonding en was opslag voor de vesting.
- **Fort H** – opslagplaats voor munitie en ander militair materieel.
- **Ravelijn** (Fermaplantsoen) – Ondersteunde de vestingwallen van de vesting.
- **Fort aan het Pampus (Forteiland Pampus)** – verdedigde bij aanvallen vanuit de Zuiderzee.